

תג מחיר

ניצב-משנה סוזי בן-ברוך, המכללה לביטחון לאומי

שינוי פניה של המלחמה הפך את משטרת-ישראל לשחקנית חשובה מאוד בזירה החדשה * אולם, "הכסף הגדול", ממשיך להיות מושקע באיומים על גבולות המדינה ופחות באיומים שבתוכה ומתוכה * על כן, המחיר, שאותן היא משלמת בשל עיסוקיה הרבים, עלול להיות יקר *

על מקומה של משטרת-ישראל בהגדרת הביטחון הלאומי:

יש הסוברים, שתפיסת הביטחון הלאומי של ישראל (גם אם היא לא כתובה), כבר איננה רלוונטית למציאות, שלאחר מלחמת לבנון השנייה. עידן שנות האלפיים שינה ללא היכר את פני המלחמה. המעבר ממלחמה אפיזודית למלחמה מתמשכת, הקרויה "עימות נמוך עצימות", ניהולה לא כנגד ישויות מדינתיות אלא כנגד ארגוני גרילה (חיזבאללה, חמאס), והפיכת העורף לחזית, הפכו את משטרת - ישראל לשחקנית חשובה מאוד בזירה החדשה של המלחמה.

מדיניות, החסרה משנה סדורה, המתייחסת לבניין הכוח הצבאי ולעקרונות הפעלתו ואין לה תורה (דוקטרינה), עלולה להביא למצב הקשה, שנקלע אליו מחוז הצפון באירועי אוקטובר 2000, ושבא לידי ביטוי באופן ברור וזועק לשמים ע"י מפקד מחוז צפון דאז, ניצב אליק רון באומרו בפני חברי ועדת אור: "מישהו צריך לקבל החלטה, מה נחשב כאן ל'קו אדום'. האם חסימת כביש היא 'קו אדום'? האם התקפה על מתקן בטחוני? האם התקפה על ישוב? אין 'קווים אדומים'. רק עמימות... אין קביעה נחרצת. צריך לפרט מה הוא בדיוק 'בטחון המדינה'. כשהמשלה לא מחליטה - אני מחליט. אני החלטתי שיישובים הם הקו האדום..."

משטרת - ישראל מבצעת, הלכה למעשה, את מדיניות בטחון הפנים של ישראל, לעתים כפועל יוצא מעשייתם של כוחות הביטחון האחרים. בשנים האחרונות אנו עדים למינוי ועדות חקירה ממלכתיות או וועדות בדיקה ממשלתיות (ועדת אור, ועדת וינוגרד) בעקבות כשלים או אי סדרים שהתגלו בצבא ובמשטרה. מדיניות עמומה ולא ברורה דיה הובילה ל"הבנות" לא הולמות של השטח את המדיניות הממשלית. מדיניות זו הינה פועל יוצא של מדיניות ביטחון לאומי, שאיננה כתובה באופן סדור, ומותירה מקום לפרשנויות השטח. באין אפשרות לגזור ממנה את תפיסת בטחון הפנים, גם המשטרה נאלצת להבין את המשתמע מהבלתי כתוב.

מאבק על סמכויות

בעקבות הפיגוע הקשה במעלות, בשנת 1974, שבמהלכו נרצחו עשרים ושניים ילדים ורבים נפצעו, הוקמה ועדת חורב לבחינת חלוקת הסמכויות בין המשטרה לצבא. חברי הוועדה המליצו, בין היתר,

לראש הממשלה דאז, להעביר את האחריות על בטחון הפנים מצה"ל למשטרת-ישראל, ולהכפיף אליה גופי עזר, לשם הפעלתם במסגרת תפקידיה, וכן תקציבים מהמשרדים הנוגעים.

מאז ועד היום מתחולל מאבק בין הגופים על חלק מהסמכויות, שקשה להם לוותר עליהן למען המשרד, שהפך ממשרד המשטרה למשרד לבטחון הפנים. כיום, שני משרדי ממשלה עוסקים בהקניית הביטחון לאזרחי המדינה - משרד הביטחון והמשרד לבטחון הפנים. במדינה, שלה תורת ביטחון לאומי סדורה, תפיסת המשרדים אמורה הייתה להיגזר מתפיסה לאומית זו, אלא שבהיעדר תפיסת ביטחון לאומי במדינת-ישראל, נאלצים השחקנים התוך ממשליים להמשיך ולמנות ועדות (ועדת זמיר, ועדת שפיר-שלוש, צוות גורן ועוד).

ההבדל בהמלצותיהן של הוועדות השונות נע מההמלצה להגדרת ביטחון לאומי מצומצמת להגדרה המרחיבה, הדומיננטית כיום. בעידן, שבו העורף הוא חזית, והמשטרה ממונה על בטחון, ודאי שיש לאגם את כל גורמי "הגנת העורף" תחת קורת גג אחת. עם זאת, עדיין חלה החובה להשאיר פינה מכובדה, נפרדת, אשר תעסוק במשימותיה הקלאסיות של המשטרה.

משחק שבץ נא

מדינת-ישראל שילמה מחיר כבד בשל הורדת עול בטחון הפנים מצה"ל. הכסף הגדול הרי מצוי בידי משרד הביטחון, אשר ממשיך להשקיע באיומים, שעליהם הוא מופקד, קרי, באיומים על גבולות המדינה. זאת, למרות שהמלחמה שינתה את פניה, ומאז שנת 2000 העורף הפך לחזית. מצב אבסורדי נוצר בארבע השנים שלאחר-מכן, שבמהלכן, למרות מספר ההרוגים חסר התקדים בעורף, המשיך הכסף הגדול של ההשקעות במחקר ובפיתוח לזרום לכיוונים אחרים.

ברמה המיניסטריאלית, הוקמה רשות חרום ממשלתית אשר אמורה לשאת באחריות כוללת להכנת מערך העורף ולהפעלתו בראייה איטגרטיבית. אימוץ התפיסה, הדוגלת במיקוד עשיית משרד הביטחון בלחימה בחזית ובהגנה על גבולות המדינה, ומיקוד המשרד לבטחון הפנים בעורף, יביא לחלוקת הנטל הבטחוני הכולל, ולמתן מענה יעיל יותר לאיומים מחוץ ומבית.

עם זאת, המצב הבטחוני המתמשך, מאלץ את משטרת ישראל לפעול בהתאם לצורכי השעה, צרכים המאפילים על תפקידיה הקלאסיים... מצב זה מביא להעמסת נטל כבד על כתפי משטרת-ישראל בעידן "רועש" של טירור ושל נסיונות לקעקע את חיי האזרחים בפעולות איבה. קבלת מטלות חשובות אלה, הכרוכות בפיקוח נפש, ומצויות על סדר היום הציבורי, גורמות להסתתה של עבודת המשטרה מתפקידיה הקלאסיים. הסטה זו עולה לנו ב"תג מחיר" תדמיתי וחברתי קשה ואף מביך.

הראייה הלאומית של משטרת-ישראל הביאה למצב, שבו תחומי המקצוע ברמת השטח לא זכו להתפתח.

הסיור, לדוגמא, שהינו יחידת התשתית הבסיסית למתן מענה ראוי ומייד לזרח, לא עבר שינוי

מהותי זה שנים רבות, לעומת העולם המערבי, שנתן קדימות לשירות לאזרח. בתחום השחיתות השלטונית אף "עלינו מדרגה", ודורגנו השנה במקום השלושים ושלושה מתוך מאה ושתיים מדינות. (בשנת 1996, דוגמא, דורגה ישראל במקום הארבעה-עשר...).

מחיר יקר

"תג המחיר" היקר, שאותו משלמת משטרת-ישראל בשל עיסוקיה הרבים, יהיו צודקים ככל שיהיו, עלול לעלות לחברה בישראל ביוקר. איבוד בטחון האישי של האזרח, למרות הירידה בכמות העבירות בשנים האחרונות, גורר אחריו את איבוד האמון במשטרה ובמוסדות האכיפה האחרים. פגיעה זו עלולה לגרור פגיעה אפשרית באושיות הדמוקרטיה.

עבודת השוטרים נעשית מתוך אמונה, שיש לעשות הכול, על מנת להבטיח את שלום הציבור. אולם, יכולת הכלתם אל מול הדרישות העצומות, ההולכות ומתעבות, מן הראוי שתזכה לשימת לב ראוייה של הממשל בישראל. משטרה חזקה מבטיחה חברה בטוחה, המשפיעה על הביטחון הלאומי של המדינה, וכדברי ווינסטון צ'רצ'יל: "יכולתה של מדינה, עוצמתה וכוחה אינם נמדדים רק במה שאנשי הצבא קוראים 'יחסי כוחות' או 'מאזן כוחות', דהיינו בכמות היחידות ואמצעי הלחימה. העוצמה קשורה לדבר עמוק יותר, הנוגע לכלכלה, לחברה, לאמונה ולתחושת הצדק. כל אלה מרכיבים את העיסוק בביטחון הלאומי."

ואכן, בכל אלה יש למשטרת-ישראל נגיעה עמוקה. וכיום, עם שינוי פני המלחמה, נוסף לה גם נתח בטחוני, פעיל וחשוב יותר מבעבר, המבהיר את חשיבותה הדומיננטית הגדולה בביטחון הלאומי של מדינת-ישראל.

*הערה- רשימת המקורות, שעליהם התבססה הכותבת, מצויה במערכת.